

Riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1) Sisukokkuvõte

Eelnõuga parandatakse riigieelarve läbipaistvust vastavalt koalitsioonileppele juba alates 2025. aastast ning tühistatakse Euroopa Liidu uues fiskaalreeglistikus ebavajaliku dokumendi koostamise nõue 2025 aasta esimeses pooles.

Eelnõu eesmärgiks on täiendada riigieelarve seadust selliselt, et anda võimalus aastases riigieelarve seaduses esitada eelarve andmed ministeeriumi valitsemisala ja põhiseadusliku institutsiooni kulude administratiivse, majandusliku sisu ning piirmääraga/ piirmäärata jaotuse alusel juba 2025. aasta riigieelarve koostamisel.

Lisaks kaotatakse seadusest nõue valitsusel iga-aastaselt koostada ja kinnitada stabiilsusprogramm, seda põhjusel, et Euroopa Liidu majandusjuhtimise reformi käigus muudetud määrusest kaotati stabiilsusprogrammi nõue.

2) Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu koostasid Rahandusministeeriumi eelarvearenduste osakonna nõunik Ingrid Niid (ingrid.niid@fin.ee, tel 5885359), eelarvearenduste osakonna nõunik Sille Preimer (sille.preimer@fin.ee, tel 59823037) ja fiskaalpoliitika osakonna nõunik Tanel Steinberg (e-post: tanel.steinberg@fin.ee, tel 611 3519).

Eelnõu juriidilist kvaliteeti kontrollis Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna nõunik Marge Kaskpeit (e-post: marge.kaskpeit@fin.ee, tel 58851423) ja toimetas keeleliselt sama osakonna keeletoimetaja Sirje Lilover (e-post: sirje.lilover@fin.ee, tel 58851468).

3) Märkused

Eelnõuga muudetakse riigieelarve seaduse (edaspidi *RES*) 7. juunil 2024. a jõustunud redaktsiooni avaldamise märkega RT I, 28.05.2024, 3.

Eelnõu on seotud 2025. aasta riigieelarve seaduse eelnõuga.

Eelnõu on seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1264 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu koosseisu häälteenamus.

2. Seaduse eesmärk

Riigieelarve liigendust puudutavat sätet täiendatakse muudatusega, millega antakse võimalus aastases riigieelarve seaduses esitada täpsemad eelarve andmed ministeeriumi valitsemisala ja põhiseadusliku institutsiooni kulude administratiivse, majandusliku sisu ning piirmääraga/ piirmäärata jaotuse kohta, mis varem esitati seletuskirja lisades. Tegemist on muudatusega, mis tuleb vastavalt koalitsioonileppele jõustada koos iga-aastase riigieelarvega, mistõttu HÕNTE §1 lg 2 p 4 kohaselt väljatöötamiskavatsust ei koostata. Täiendavalt märgime, et

eelarve esitlusviisiga seotud küsimusi on põhjalikult käsitletud [riigieelarve seaduse väljatöötamiskavatsuses](#), mis on kooskõlastatud kõigi ministeeriumite ja teiste asjassepuutuvate osapooltega.

Samuti on eesmärgiks viia seadus kooskõlla Euroopa Liidu õigusega, mille kohaselt ei nõuta enam riikidelt stabiilsusprogrammi koostamist alates 2024. aasta 30. aprillist. Kuna tegemist on EL õigusakti rakendamisest tuleneva muudatusega, siis vastavalt HÕNTE §1 lg 2 p 2 väljatöötamiskavatsust ei koostata.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

RES §-de 4¹, 14 ja § 15 lõike 2 teise lause muutmine ja seaduse 3. peatüki 3. jao kehtetuks tunnistamine. Riigieelarve seadusest kaotatakse nõue valitsusel koostada ja heaks kiita stabiilsusprogramm, seda tulenevalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1264 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97¹ kehtestamisega.

RES § 26 täiendamine lõigetega 5¹ ja 5². Riigieelarve liigendust puudutavat sätet täiendatakse muudatusega, millega antakse võimalus aastases riigieelarve seaduses esitada täpsemad eelarve andmed ministeeriumi valitsemisala ja põhiseadusliku institutsiooni kulude administratiivse, majandusliku sisu ning piirmääraga/ piirmäärata jaotuse kohta, mis varem esitati seletuskirja lisades.

Lisaks eelpool toodud liigendusele esitatakse need kulud ka piirmääraga/piirmäärata kulude täpsema jaotuse (eelarve liigid) kaupa:

- piirmääraga kulud;
- arvestuslikud kulud;
- välistoetus koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga;
- muud tuludest sõltuvad kulud;
- edasiandtavad maksud;
- mitterahalised kulud.

Muudatuse tulemusena suureneb riigieelarve läbipaistvus Riigikogu ja avalikkuse jaoks, kes on oodanud, et riigieelarve esitatakse riigiasutuste ja majandusliku sisu kaupa.

Eelarve mõistlikuks ja otstarbekaks kasutamiseks täiendatakse riigieelarve seaduse § 56 selliselt, et kehtima jääks praegune paindlikkus põhiseadusliku institutsiooni piirmääraga kulude kogumahule ning aastase riigieelarvega kehtestatud paindlikkus tulemusvaldkonna programmi tegevuse piirmääraga kuludele.

Seadust täiendatakse §-ga 81⁵, võimaldamaks riigieelarve liigendust puudutavate sätete jõustumine 2025. aasta kohta koostatavas riigieelarves.

2025. aasta riigieelarve seaduse ülesehitus hakkab olema alljärgnev.

§ 1. Riigieelarve vahendid (tuhandetes eurodes)

(1) Konsolideeritud eelarve (tuhandetes eurodes).

¹ [Määrus - 2024/1263 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

	Eelarve kokku	Sealhulgas piirmääraga vahendid
TULUD	16 803 969	0
Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed	14 088 740	0
<i>sh riigisisene käibemaks</i>	350 519	0
Saadud toetused	1 744 938	0
Riigilõivud	92 478	0
Tulu majandustegevusest	356 549	0
Tulu põhivara ja varude müügist	45 435	0
Trahvid ja muud varalised karistused	21 481	0
Keskkonnatasud	140 351	0
Muud tulud	47 507	0
Intressi- ja omanikutulud	266 488	0
KULUD	-17 683 810	-4 686 126
<i>sh põhivara amortisatsioon</i>	-347 165	0
TULUDE JA KULUDE VAHE	-879 841	-4 686 126
INVESTEERINGUD	-817 298	-474 914
FINANTSEERIMISTEHINGUD	1 355 445	-184 845

(2) Vahendite liigendus (tuhandetes eurodes).

RIIGIKOGU	Eelarve kokku	Sealhulgas piirmääraga vahendid
KULUD	-35 065	-21 779
<i>sh käibemaks</i>	-1 486	0
INVESTEERINGUD	-4 993	-4 093
<i>sh käibemaks</i>	-900	0

RIIGIKANTSELEI	Eelarve kokku	Sealhulgas piirmääraga vahendid
TULUD	6 043	0
Saadud toetused	6 043	0
KULUD	-24 305	-13 338
Tulemusvaldkond: TÕHUS RIIK	-21 976	-13 338
Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine		
Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine	-21 976	-13 338
Käibemaks	-2 328	0

....

(3) Kulude täiendav liigendus riigieelarve seaduse § 26 lõigete 5¹ ja 5² alusel esitatakse lisas (lisatud).

§ 2. Seadustest tulenevate määrade ja piirsummade kehtestamine

§ 3. Kohaliku omavalitsuse üksustele tasandus- ja toetusfondi jaotamise põhimõtted

§ 4. Riigieelarve liigendamise täpsusaste

§ 5. Riigieelarve vahendite liigenduse muutmine

§ 6. Sõltumatute institutsioonide eelarved

§ 7. Kaitsekulu

§ 8. Tervisekassa eelarvepositsioon

§ 9. Eelarveaasta jooksul riigiteede üleandmisel kohalike omavalitsuste finantseerimine

§ 10. Tulude laekumise korralduse erisus

Lisa. Riigieelarve kulude täiendav liigendus riigieelarve seaduse § 26 lõigete 5¹ ja 5² alusel

		Eelarve kokku	Piirmääraga kulud	Arvestuslikud kulud	Välis- ja riigieelarvelise kaasfinantseeringuga	Muud tuludest sõltuvad kulud	Edasiantavad maksud	Mitterahalised kulud
Riigikogu								
Riigikogu								
	Tööjõukulud							
	Majandamiskulud							
	Sotsiaaltoetused							
	Muud toetused							
	Muud kulud sh amortisatsioon							
	Käibemaks							
Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjon								
	Tööjõukulud							
	Majandamiskulud							
	Muud kulud sh amortisatsioon							
	Käibemaks							
		Eelarve kokku	Piirmääraga kulud	Arvestuslikud kulud	Välis- ja riigieelarvelise kaasfinantseeringuga	Muud tuludest sõltuvad kulud	Edasiantavad maksud	Mitterahalised kulud
	Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala							
Tulemusvaldkond	Eesti keel ja eestlus							
Programm	Keeleprogramm							
Programmi tegevus	Eesti keele maine ja staatuse tugevdamine							
Asutus	Haridus- ja Teadusministeerium							
	Majandamiskulud							
	Sotsiaaltoetused							
	Muud toetused							
Asutus	Haridus- ja Noorteamet							
	Muud toetused							
Asutus	Keeleinspeksioon							
	Tööjõukulud							
	Majandamiskulud							
Asutus	Eesti Keele Instituut							
	Majandamiskulud							
Programmi tegevus	Keeletaristu ja keeletehnoloogia arendamine							
Asutus	Haridus- ja Teadusministeerium							
	Tööjõukulud							
	Majandamiskulud							
	Muud toetused							
	Muud kulud sh amortisatsioon							
Asutus	Eesti Keele Instituut							
	Tööjõukulud							
	Majandamiskulud							
	Muud toetused							
	Muud kulud sh amortisatsioon							
Programmi tegevus	Eesti keele õppe toetamine ja oskuse							

RES § 26 lõike 8 täiendamine. Riigisadalusega kaetud kulude liigenduse erisus hakkab kehtima ka § 26 lisatud lõigetele 5¹ ja 5².

RES § 56 täiendamine lõigetega 2² ja 2³. Paragrahvi 56 täiendatakse nii, et jääks kehtima praegune riigieelarve kasutamise paindlikkus. Ministril on õigus muuta riigieelarvega kindlaks määratud programmi tegevuse piirmääraga vahendite täiendavat liigendust selle kogumahtu muutmata. Põhiseaduslikul institutsioonil on õigus muuta riigieelarvega kindlaks määratud piirmääraga kulude täiendavat liigendust nende kogumahtu ületamata.

Riigieelarve kasutamisel järgitakse seniseid põhimõtteid:

Minister võib oma valitsemisala ja tulemusvaldkonna eelarve mahu piires muuta programmi tegevuse piirmääraga vahendite eelarvet viie miljoni euro ulatuses, arvestades riigieelarve seaduse § 5 lõikes 1 (vastav säte on nii 2024. aasta riigieelarve seaduses, kui ka 2025. aasta riigieelarve seaduse eelnõus) toodud täpsustusi:

- 1) kui programmi tegevuse piirmääraga vahendite eelarve maht on alla nelja miljoni euro, on seda lubatud muuta kuni 25 protsenti ja
- 2) kui programmi tegevuse piirmääraga vahendite eelarve maht on neli miljonit eurot või enam, on seda lubatud muuta järgmise valemiga arvutatud mahu ulatuses $(918\,400 + 2,04\% \cdot \text{programmi tegevuse piirmääraga eelarve maht})$.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

6. Seaduse mõjud

Eelnõu tulemusel muutub riigieelarve seaduse pilt. Lisaks tegevuspõhisele eelarvele hakatakse ministeeriumide valitsemisalade eelarvetes detailsemalt välja tooma kulusid administratiivse ja majandusliku sisu järgi. Ka põhiseaduslike institutsioonide kulud, mida esitatakse riigieelarves majandusliku sisu järgi, näidatakse detailsemalt.

Mõju riigiasutustele

Mõju on vähene, sest vastavaid andmeid on kogu aeg RES/RE protsessis esitatud. Siiani kajastasid andmed seletuskirjas, nüüd hakkavad kajastuma seaduses.

Põhiseaduslik institutsioon ja minister oma valitsemisalas saavad muuta detailset majandusliku sisu eelarvet ja asutuste vahelist eelarvet nagu varem. Muudatuse piiriks on kas piirmääraga kulude kogumaht (põhiseaduslik institutsioon) või programmi tegevuse piirmääraga kulude kogumaht (ministeeriumi valitsemisala).

Stabiilsusprogrammi kaotamine ei vähenda töökoormust Rahandusministeeriumile. Muudetud Euroopa Liidu majandusjuhtimise raamistik näeb ette teistmoodi fiskaalset järelevalvet, mille raames tuleb riigil koostada lisaks keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavale ka iga-aastane eduaruanne.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Täiendavaid kulusid seaduse rakendamine kaasa ei too.

8. Rakendusaktid

Eelnõus ei ole volitusnorme ning seega rakendusakte ei kavandata. Kehtestatud rakendusakte muuta ei ole vaja.

9. Seaduse jõustumine

Selleks, et võimaldada 2025. aasta riigieelarve koostamist täiendavas liigenduses, on planeeritud eelnõu jõustumine 1. detsembril 2024.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks ministeeriumitele, Riigikantseleile ja põhiseaduslikele institutsioonidele eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Samuti esitatakse eelnõu arvamuse avaldamiseks Eesti Pangale ja eelarvenõukogule.

Algatab Vabariigi Valitsus 2024

(allkirjastatud digitaalselt)

